

Позиція Російської Федерації щодо Нагірно-Карабахської Республіки має деякі відмінності. Там не відбувається «дискримінації» російськомовного населення (воно там практично відсутнє), це територіальне утворення тяжіє не до Росії, не має безпосереднього кордону з Російською Федерацією, а також, найголовніше, це конфлікт є справою двох суверенних держав. Відносно Нагірного Карабаху Росія послідовно дотримується принципу територіальної цілісності Азербайджану, однак останнім часом помітний зсув в риторичі РФ в сторону більшої поваги позиції Вірменії як партнера по ЄАЕС.

Аннотация. В статье рассматривается внешняя политика России, по странам СНГ. Непризнанные государства – тяжелая категория в международном праве и имеет достаточную актуальность в наше время. Исследуются становление и современный этап функционирования внешней политики России в Приднестровье и Нагорном Карабахе.

Ключевые слова: внешняя политика, Россия, государства СНГ, конфликты, постсоветское пространство.

Abstract. This article examines the foreign policy of Russian Federation in the CIS countries. Unrecognized states are a difficult category in international law and have sufficient relevance in our time. The formation and the current stage of the functioning of Russian foreign policy in Transnistria and Nagorno-Karabakh are investigated.

Key words: foreign policy, Russian Federation, CIS states, conflicts, post-soviet space.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ланко Д. А. Региональный подход в формировании внешней политики и принятии внешнеполитических решений: сравнительный анализ российского и американского опыта. СПб.: «Издательство «Левша. Санкт-Петербург», 2011. 400 с.
2. Ткаченко С. Л. Российская политика на территории бывшего СССР в 2000–2002 гг. *Вестник Санкт-Петербургского университета*. Сер. 6, вып. 3, в., – 22. 2002. С. 106–114.
3. Cornell S. The Devaluation of the Concept of Autonomy: National Minorities in the Former Soviet Union. *Central Asia Survey*. 1999. No. 18 (2). P. 185–196.
4. Cornell S. Autonomy and Conflict: Ethnoterritoriality and Separatism in the South Caucasus – Cases of Georgia. Uppsala: Uppsala University, 2002. P. 3.
5. Lynch D. Op. cit. P. 23; Smith G., Law V., Wilson A., Bohr A., Allworth E. Nation-Building in the Post-Soviet Borderlands: The Politics of National Identity. Cambridge: Cambridge University Press. 1998. P. 24.

УДК 94(37):321.1

ДЕКІЛЬКА СЛІВ ПРО РИМСЬКОГО ІМПЕРАТОРА КАЛІГУЛУ

М. Ю. Чурбанова, Р. О. Литвиненко

Анотация. Чимало написано про династію Юліїв-Клавдіїв, яку по-різному характеризує історіографія, але однак сходиться в одному – неоднозначності цієї династії. Саме такою неоднозначною особистістю, і аж не як винятком, був Гай Юлій Цезар Август Германік. Дослідники традиційно оцінюють його діяльність негативно. Але якщо античні історики залишили лише несхвальні відгуки про імператора, то сучасні фахівці намагаються надати йому об'єктивніші оцінки. Необхідно спиратися на римську історіографію, але розуміючи їхню специфіку, надавати неупереджену характеристику. В цьому й полягає актуальність даного дослідження. Стаття розгляне прихід до влади молодого представника династії Юліїв-Клавдіїв, спираючись на праці безпосередніх свідків та повідомлення вже більш пізніх часів. Методологічною основою роботи є ретроспективний підхід, принцип історизму, наукової об'єктивності, критичного та структурно-системного підходу до літературної та джерельної бази роботи. Специфіка досліджуваної проблеми передбачає застосування порівняльно-історичного й історико-системного методів.

Ключові слова: давній Рим, античність, римське право, Цезар, Калігула.

Гай Юлій Цезар Август Германік (більше відомий саме на прізвисько Калігула, яке дуже не подобалося самому імператору) – залишається популярною фігурою, яка, окрім історичних праць, до сьогодні з'являється в драматургії, в прикладному та сучасному мистецтві, найчастіше фігурує в театральних п'єсах. Прийняв він видатне ім'я свого батька й став Гаєм Цезарем Германіком. В історіографії він здобув чи не найбільшої уваги –

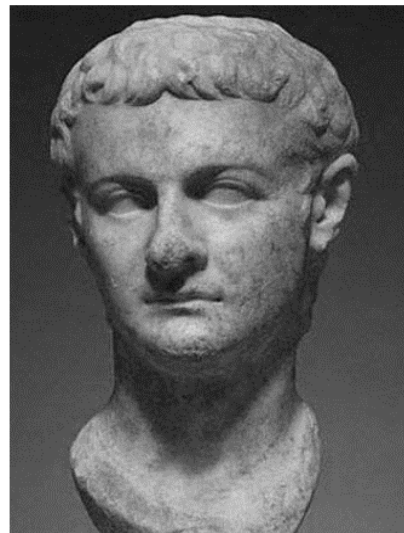
Сенека, Діон Касій, Светоній, Ювенал, Евтропій, Аврелій Віктор, з сучасних – насамперед Балдсона та Баррета. Виходячи з нестачі об'єктивної інформації, що є основною проблемою вивчення римської історії та зокрема Гая Калігули, ми маємо простежити погляди античним діячів, з використанням вже праць сучасних, які надають нам інформацію пов'язану із залученням нових джерел, що є дуже корисним для об'єктивної оцінки постаті імператора.

Тож, ми мусимо спиратися й відштовхуватися від такого свідка, як Светоній, бо він був одним з небагатьох, хто посилався на інші джерела, а не лише «самого себе», якому, як і всім римським історіографам, притаманна чимала доля суб'єктивізму через особисті симпатії та антипатії. Також в дослідженні використовувалися праці безпосередніх свідків подій, який особисто знав і ненавидів Калігулу, а також жив при інших імператорах – Августі, Тіберії, Клавдії, Нероні, – Сенеки [4; 10]. Сам він заперечував тиранію, а у втратах дому Цезарів навіть виключає Калігулу з цього списку, бо він той, «хто осоромив Палатин ...» [4]. Більше того він засвідчив, що той виглядає абсолютно потворно [4; 18]. Светоній подає опис зовнішності, який частково збігається з описом Сенеки [3; 50. 2]. Всі згадані джерела прямо або опосередковано приписують безумство імператору. Відмічають також слабе здоров'я в дитинстві та випадки люті, ненависті, жорстокості в дорослому віці.

Від самого свого дитинства Калігула рушив до влади. В багатьох аспектах у здобутті влади йому допоміг Тіберій, який доводився йому дядьком та прийомним батьком. Тіберій взагалі відіграв значну роль в становленні кар'єри Гая Юлія. Так, він отримав квестуру на п'ять років раніше законного віку, а прямо після неї – консульство, що стало єдиним винятком за всю римську історію [3; 4. 1]. Більше того, він навіть не обіймав посад, які передують консульству – еділа та претора. Нумізматичні джерела все ж таки свідчать, що посаду він отримав пізніше, ніж за 5 років до визначеного законом віку [1; 59. 10]. З одного боку, Тіберій виховав Калігулу, дав йому гарну освіту, з іншого – сам же потурав його не дуже гарним рисам. Маємо підставу казати й про те, що обряд повноліття (ініціації) для Гая Юлія пройшов досить пізно (19 років), до цього моменту він відшукав серйозну прихильність серед армії, втім після наближення до двору жив у постійних інтригах.

*Рис.1. Калігула.
Метрополітен-музей (за: [2, с. 73])*

*Рис.2. Калігула.
Музей Гетті. (за: [2, с.75])*

Спільними зусиллями Тіберій знищив всіх претендентів на престол. Так, реальним претендентом лишався Гай Юлій – він не був ані малолітнім, ані божевільним. Клавдій через такі причини навіть не розглядався як нащадок. Чимало перейняв Калігула від названого батька. Наприклад, епізод зі змовою Сеяна. Так, Тіберій стратив не лише його, але й усіх підозрюваних у змові. Корисними тут є свідчення Тацита: «Сталося страшне

побиття, і на Гемоніях лежало безліч убитих обох статей, всякого віку, знатних і з простого народу...» [6; 19]. Цікавим є й те, що Тіберій, який так довго підтримував Калігулу, вагався з передачею трону. Але неочікувано помер. Хоча важко вважати цю подію аж такою неочікуваною. Тіберій вів життя в надлишках до самої кончини. Все це підтримувалося його почетом і самим Калігулою. Безумовно, коли Тіберій вже тяжко захворів, Калігула з легкістю зміг його задушити. Задушив він його ковдрами, поклавши їх одну на одну, таким чином, щоби створити уяву нещасного випадку, а не вбивства. Імператор, безсумнівно, залишив владу також своєму онукові Тіберію. Першим кроком до здобуття влади вже імператорської стало наступне: Гай Калігула послав заповіт Тіберія в сенат і змусив оголосити його незаконним консулами і іншими. Так, підставою стало те, що заповідач був не в здоровому глузді. Про це, за його словами, свідчило те, що Тіберій дозволив управляти ним хлопчиків, який навіть не мав ще правом увійти в сенат. Сенат 18 березня 37 року визнав Гая імператором. Згідно Светонія, заповіт Тіберія не було виконано не стільки внаслідок інтриг Гая і Макрона (виходець з плебсу, військовий ватажок при Калігулі), скільки через втручання римського плебсу: «...Коли він (Гай Калігула – В.Т.) вступив до Риму, йому негайно було надано вищу і повну владу за одноголосним вироком сенату, і увірвалася в курію натовпу, всупереч заповіту Тіберія...» [4; 13]. Логічним кроком невдовзі стало вбивство юного Тіберія.

Отримавши владу, Калігула продовжував всіляко шанувати сенат, це було характерною рисою в його початковій політиці загалом. Він знайшов навіть підтримки серед населення, на власну честь побудував храми, велів привезти грецьких богів та замінити голови (Зевса в тому числі) на своє зображення. І породив реальний культ не лише самого себе не лише, але й своїх сестер, зокрема Друзілли [8, с. 165–166]. Цей культ ширився всім Римом. Цікаво, що Светоній в момент приходу до влади Калігули згадує, що було би повним довершенням, якщо б він перетворив владу принципату на царську. Треба розуміти, що новому імператору вдалося «приспати» своє оточення, він змінив ряд законів, уведених Тіберієм під час свого владування, так званими «законами надлишків» («Про велич», головним чином). Також зняв заборони з літературної творчості для деяких авторів. І вже того ж 37 року все змінилося. Обставини були такими, що наприкінці року, після своїх напівмір, реформ, які давали римлянам надію, що до влади прийшов не тиран. До речі, «тиран» отримав негативного забарвлення лише за римського часу. Тіберія, якщо в Римі не ненавиділи, то населення розглядало факт зміни влади – позитивним явищем.

Рис. 3. Калігула присвячує храм Августа (за: [1, с. 69])

Але все це дуже скоро закінчилося, бо насправді не поважав він ні сенату, ні будь-яких верств, нижче за себе. Більше того, він відмовлявся визнавати свого діда Агріппу, через його становище, іншими словами він не визнавав «неродовитість» Агріппи. Для цього він писав кілька листів до сенату, підробляв деякі документи, кажучи, що він сам взагалі народився від союзу інцесту. Тут не зайвим буде додати, що сам імператор практикував такий зв'язок зі своїми сестрами, про що повідомляє низка джерел [1; 2; 4]. Взагалі Калігула не відмовляв собі ні в чому; в зв'язках із одруженими парами, до прикладу. Він по одинці запрошуючи їх до себе. Цілком очевидно, що відмова такого запрошення по причині «одруження» – не приймалася. Оскільки скоро це ставало загальновідомим, то шлюб вимушено розривався під тиском «попраної честі» [4]. Причому все це стосувалося принцепсів, найбагатших родин Риму. Це приносило особливе задоволення імператору.

До початку 38 року, як свідчать джерела, імператор захворів. Але всі вони повідомляють про різні хвороби. Деякі вчені вважають, що він мав намір встановити монархію елліністичного типу після одруження братів-сестер єгипетських Птолемеїв. Інші думали, що після хвороби він збожеволів; однак багато доказів цього є підозрілими, а деякі – наприклад, що він призначив свого коня консулом – не відповідають дійсності. Можливо, він страждав епілепсією. Єдине, що ми точно можемо констатувати – після цього політика імператора зазнала змін. Він поновив деспотичну владу, проявив особливу жорстокість до свого особистого оточення (в тому числі Макрона, який фактично допоміг йому знищити опонентів та здобути імператорство). Вже цього року Сенека напише: «Гай Юлій Цезар, якого природа створила нібито для того, щоб показати, на що здатні безмежні пороки в поєднанні з безмежною владою ... одного разу він влаштував пір на 10 мільйонів сестерційів ... один обід дорівнювався прибуткам трьох провінцій» [4; 10].

Так, новий імператор прийшов до влади 37 року, зробивши спробу послабити колишній репресивний режим Тіберія. Вже наприкінці цього року [7], його режим зазнав таких змін, яких ще не було при жодному імператорі до цього. За 4 роки владарювання тиранія імператора Калігули розквітла.

Аннотация. Многое было написано о династии Юлиев-Клавдиев, которую по-разному характеризует историография, но единодушно сходится в одном – неоднозначности этой династии. Именно такой неоднозначной личностью, и даже не как исключением, был Гай Юлий Цезарь Август Германик. Исследователи традиционно оценивают его деятельность негативно. Но если античные историки оставили только нелестные отзывы об императоре, то современные специалисты пытаются придать ему более объективные оценки. Необходимо опираться на римскую историографию, но понимая их специфику, предоставлять объективную характеристику. В этом и заключается актуальность данного исследования. Статья рассмотрит приход к власти молодого представителя династии Юлиев-Клавдиев, опираясь на труды непосредственных свидетелей и сообщения уже более поздних времен. Методологической основой работы является ретроспективный подход, принцип историзма, научной объективности, критического и структурно-системного подхода к литературному и источниковой базы работы. Специфика исследуемой проблемы предполагает применение сравнительно-исторического и историко-системного методов.

Ключевые слова: давний Рим, античність, римське право, Цезарь, Калігула.

Abstract. Much has written about the Julius-Claudius dynasty, which is characterized differently by historiography, but unanimously agrees on one thing - the ambiguity of this dynasty. Gaius Julius Caesar Augustus Germanicus was just such an ambiguous person, and by no means an exception. Researchers traditionally evaluate its activities negatively. But while ancient historians have left only disapproving reviews of the emperor, modern scholars are trying to give him more objective assessments. It is necessary to rely on Roman historiography, but understanding their specifics, to give an unbiased description. This is the relevance of this study. The article will consider the coming to power of a young representative of the Julius Claudius dynasty, based on the work of direct witnesses and reports from later times. The methodological basis of the work is a retrospective approach, the principle of historicism, scientific objectivity, a critical and structural-systematic approach to the literary and source base of the work. The specificity of the topic under study involves the use of comparative-historical and historical-system methods.

Key words: ancient Rome, antiquity, Roman law, Caesar, Caligula.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дион Кассий Коккейян. История кесарей. Книги LVII–LXIII. «Истории римлян» (перевод В. Н. Талаха). Киев : Куприенко, 2013. 239 с.
2. Евтропий. Краткая история от основания города. РОССПЭН, 1997. 203 с.
3. Светоний. Жизнь двенадцати цезарей. Книга четвертая. AncientRome: веб-сайт. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1354643464#n70>.
4. Сенека. О милосердии (перевод М. Браш). Азбука:Классика, 2018. 352 с.
6. Тацит. Книга VI. Анналы. AncientRome : *веб-сайт*. URL: <http://ancientrome.ru/antlittr/t.htm?a=1347015000>
7. Balsdon J. P. V. D. The Emperor Gaius (Caligula). Westport: Greenwood Press, 1977. 243 p.
8. Barrett A. Caligula: the corruption of power. London: Batsford, 1989. 334 p.

УДК 327.019.5 (569,4)

ОСОБЛИВОСТІ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

О. В. Яворська, М. І. Прихненко

Анотація. У статті розглянута актуальність дослідження ролі туризму як одного з ключових елементів формування іміджу Держави Ізраїль на сучасній міжнародній арені, встановлено місце паломництва, класичного та медичного туризму в системі іміджевих складових, проаналізовано вплив туризму на зовнішню та внутрішню політику держави.

Ключові слова: Держава Ізраїль, туризм, імідж, паломництво, медичний туризм.

Імідж держави – явище достатньо складне. Він складається з традицій та інновацій, відображає найбільш нові тенденції та гострі проблеми сучасності і, безумовно, пов'язаний як із зовнішньою, так і внутрішньою політикою держави в багатьох сферах. Імідж впливає на всі сфери суспільного, соціально-економічного та політичного життя країни. У зв'язку з цим, можна стверджувати, що «імідж держави» є інструментом, який дозволяє підтримувати процеси становлення відносин однієї держави з іншою, одночасно впливаючи на її внутрішній розвиток та обумовлюючи вектори цього розвитку. Проте, незважаючи на те, що значну роль у формуванні іміджу країни на світовій арені відіграють питання міжнародного співробітництва, значимість якого, особливо в сучасному світі, важко переоцінити, внутрішні чинники є набагато важливішими, що демонструє на своєму прикладі Держава Ізраїль.

Зовнішня політика Ізраїлю у XXI столітті є достатньо продуманою та цілісною, і такою, яка дозволила йому вийти на високий рівень взаємодії з провідними гравцями сучасної системи міжнародних відносин. Багатовекторність політики привела до того, що держава не замкнулася на внутрішніх регіональних проблемах та питанні визнання. Так, протягом багатьох століть Держава Ізраїль була ареною найдивовижніших подій в історії людства. Ці моменти увіковічнілися в природі та менталітеті даної держави та обумовили складові її іміджу на сучасному етапі. Однією з таких складових є туризм.

У статті ми спиралась на роботи таких дослідників: Гранкіна Т. К. [3], Крашкіна Л. І. [5], Балдин К. Е. [6], Паламаренко Е. В. [7], Таранова Ю. В. [10], які зосередили свою увагу на дослідженні місця туризму як такого в системі складових іміджу Держави Ізраїль на міжнародній арені, охарактеризували його вплив на економічний потенціал країни та всього регіону.

Метою статті, є, насамперед, визначення місця туризму в системі іміджевих складових Держави Ізраїль, а також виокремлення його складових як таких, які, відповідно, впливають на зовнішню політику держави.

Варто зазначити, що провідна міжнародна дослідницька компанія EuroMonitor назвала столицю Ізраїлю Єрусалим найбільш швидкозростаючим туристичним напрямком у світі – більше будь-якого іншого міста у світі. Помітне зростання числа туристів, що